

Andrej Zdravič – utemeljitev Badjurove nagrade 2019

Film je čudovita umetnost, izjemno kompleksna, a hkrati preprosto neposredna v komunikaciji z gledalcem. A kljub čarobnosti filmskega izraza, ki lahko doseže um, čute in srce katerega koli in kakršnega koli človeka, se gledalci le poredko srečamo s filmi, za katere lahko trdimo, da so celostna umetnina – v kateri se brišejo ločnice med elementi, ki jo sestavljajo, pri kateri se konkretna snovnost njenega nastanka prelije v edinstveno psihofizično in metafizično doživetje gledalca. In filmi Andreja Zdraviča nam neredko omogočijo prav to: umetniško doživetje brez precedensa in brez primere. Trdimo lahko celo, da je ves njegov umetniški opus sklenjena celota, saj kljub temu, da se v njem menjajo predmeti obravnave, načini obravnave in ne nazadnje tehnologija snemanja, odseva neki določeni pogled na svet, avtorjevo posebno senzibilnost, ki nam z zvočno-vizualnimi impulzi na filmu venomer predstavlja utripanje ali ritem življenja (najsibo narave, urbanega okolja, tehnologije). Za celostno umetnino suvereno stoji celosten avtor, Andrej Zdravič, ki, tako rekoč nerazdružljiv s svojo snovjo in svojo umetnino, bdi nad vsemi fazami njenega nastanka in nad vsemi njenimi elementi.

Življenje Andreja Zdraviča je življenje, posvečeno filmu. Po osnovni izobrazbi v Ljubljani in Alžiru je začel študirati umetnostno zgodovino in etnologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani ter se v tem obdobju navdušil nad fotografijo in glasbo. Leta 1973 je odšel v ZDA, kjer je študiral, diplomiral in magistriral na oddelku Center for Media Study na State University of New York/Bufalo, študij pa je poleg filmskih smeri vseboval tudi analogno sintezo zvoka in digitalni sampling. Pet let je živel in ustvarjal v okolju newyorške filmske avantgarde, a se je leta 1980, ker je želel posneti film o oceanu, preselil v San Francisco in tam ostal sedemnajst let. Poleg svojih del je v novem okolju ustvaril več filmov o mikrokirurški transplantaciji in šest let delal v Muzeju znanosti, umetnosti in človeške percepcije Exploratorium. Filmsko umetnost je predaval na ameriških univerzah UWM Milwaukee, San Francisco State University in drugod in kot gostujoči filmski avtor vodil seminarje na Stanford University, Royal College of Art, Falmouth University, Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani ...

Za film *Riverglass – V steklu reke* (1997) je leta 1999 prejel nagrado Prešernovega sklada, leta 2006 mu je Univerza v Ljubljani podelila priznanje za pomembna umetniška dela, za svoje ustvarjanje je prejel tudi številne nagrade po svetu, navsezadnje pa njegove filme obravnava več publikacij, posvečenih filmski umetnosti in teoriji, ekologiji in filozofiji. Zdravič je Slovenijo zastopal na Beneškem bienalu leta 1999 in na razstavi World Expo '98. Njegove filme so prikazali na številnih samostojnih projekcijah in retrospektivah po svetu (Anthology Film Archives, Centre Pompidou, Deutsches Filmmuseum, Cankarjev dom, Slovenska kinoteka ...) ter predvajali na več televizijskih postajah (ZDF, RAISAT ART, ARTE, KCET Los Angeles ...) ali jih uvrstili kot eksponate v muzeje in galerije (ZKM Karlsruhe, MUSAC Léon, OCA Pavillion São Paulo, Alfred Ehrhardt Stiftung Berlin ...).

Andrej Zdravič je od leta 1973, ko ga je ob reki Soči in Jadranskem morju navdihnilo, kar je videl kot nenehen in večni ples narave, in je posnel svoj prvi film *Ples kamere*, ustvaril skoraj štirideset avtorskih filmov, ob tem pa tudi več video instalacij, v katerih raziskuje utrip življenja in narave, njenih nenehno prehajajočih energij in, v odnosu do človeka, duhovne razsežnosti teh prvinskih procesov. Njegovi filmi so zvočno-vizualne kompozicije, v katerih sta zvok in slika spojena v neločljivo govorico, med njima ni hierarhije, in skupaj tvorita film, ki na gledalca deluje totalno, preplavi ga, potopi vase. Zdravič sveta okoli sebe ne manipulira, temveč poskuša svojo zelo intimno izkušnjo okolja, v katerem se nahaja in ki ga (neskončno) fascinira, čim bolj natančno prenesti gledalcu. V svojih filmih največ prostora namenja naravnim pojavom, a v kakršno koli okolje vstopi kot filmski avtor (naj gre za naravo – reko, ocean, vznožje vulkana, oblake – ali

urbano okolje – soseske New Yorka, operacijsko dvorano, kokpit reaktivnega letala), tja stopi nežno in tiho, vendar z naostrenimi čuti, s katerimi poišče zorne kote, ki najprecizneje prenašajo doživetje in energije prostorov, ki jih hoče predstaviti. Zdravičevi filmi so kompleksne umetnine, a avtor svojega procesa dela in snovi obravnave ne mistificira – in prav zato imajo neverjetno moč, da vsakemu gledalcu ponudijo njegovo lastno umetniško izkušnjo. Zaradi razloga, zakaj nastanejo, načina, na katerega nastanejo, in direktnosti, s katero delujejo na gledalca, so filmi Andreja Zdraviča filmi v najčistejšem pomenu besede.

Predsednica komisije za Badjurovo nagrado 2019
Varja Močnik